

Braziliaanse voetballers in den vreemde

De Braziliaanse spits van AZ Ari woont in een heel groot huis met zijn tante en zoonkje van zes jaar. „Die krijgt als een baby het eten in de mond gestopt, maar moet ook vaak als een volwassen tolk naar de buitenwereld optreden.”

FOTO PATRICK POST, SPORTSTATION

'Topsalaris in ruil voor jeugd'

In het huis van Ari (AZ) staat de tv op de Braziliaanse zender Globo. Op het fornuis pruttelt het vlees en geurt de rijst. Voetballen in Nederland is leuk, maar Brazilië komt al tijd op de eerste plaats.

Stijnje Blankendaal
Rio de Janeiro

De Braziliaanse antropologe Carmen Rial, gepromoveerd aan de Parijse Sorbonne, doet sinds 2003 onderzoek naar het wel en wee van Braziliaanse voetballers in Spanje en sinds twee jaar ook in Nederland. Volgens haar zou een voetballer zelf het woord migrant niet gebruiken, al zijn ze het wel. Net als de miljoenen schoonmaaksters die jaarlijks naar Europa trekken, sturen zij deviezen naar vaderland en familie. Tussen 1993 en 2006 een miljard dollar.

Rial: „Maar ze worden niet gezien als migrant en zien zichzelf ook niet zo. Voor hen is de beweging tussen de clubs het belangrijkste. Hun referentiekader bestaat uit clubs en vliegvelden, niet uit landen. Luciano (da Silva, keeper van Groningen, red.) vroeg me tijdens een interview waar ik op dat moment vandaan kwam: Arnhem. Hij had geen idee, tot hij zich Vitesse herinnerde.”

Maar ondanks de geografische luchtbel waarin de honderden Brazi-

liaanse voetballers verkeren die jaarlijks vanuit Brazilië naar vooral Europa, Japan en Zuid-Korea vertrekken, krijgen ze onherroepelijk te maken met de plaatselijke gewoontes en het klimaat. Aanpassingsproblemen zijn vermoedelijk de hoofdzaak dat zo'n beetje een derde na een jaar terugkeert naar Braziliaanse bodem. Reden voor Carmen Rial om er voor haar onderzoek, dat dit jaar in boekvorm verschijnt, twee extremen uit te pikken: Spanje en Nederland.

Rial: „Spanje is de meest geliefde bestemming van de spelers, opvallend genoeg populairder dan Portugal, waar de eigen taal wordt gesproken. Allemaal noemen ze als redenen het klimaat en het eten. Nederland is beroemd vanwege de start van Romario en Ronaldo bij PSV. Maar het klimaat en de (eet)gewoontes botsen. Ik had natuurlijk ook Europa trekken, sturen zij deviezen naar vaderland en familie. Tussen 1993 en 2006 een miljard dollar.

Rial: „Maar ze worden niet gezien als migrant en zien zichzelf ook niet zo. Voor hen is de beweging tussen de clubs het belangrijkste. Hun referentiekader bestaat uit clubs en vliegvelden, niet uit landen. Luciano (da Silva, keeper van Groningen, red.) vroeg me tijdens een interview waar ik op dat moment vandaan kwam: Arnhem. Hij had geen idee, tot hij zich Vitesse herinnerde.”

Geloofsbeleving is een van de middelen om in het buitenland overeind te blijven

Iedereen kent de beelden van Braziliaanse voetballers die met een t-shirt met het opschrift *Jesus te ama* (Jezus houdt van je) rondlopen en God danken voor een gewonnen wedstrijd. Natuurlijk zijn ze niet allemaal religieus, maar antropologe

Carmen Rial ziet in de geloofsbeleving van de spelers één van hun middelen om zich in het buitenland staande te houden. „Dat doen ze vooral door het leven van de Bijbel. Ze gaan niet vaak naar de kerk, want de meesten zijn ver-

bonden aan Braziliaanse kerken. PSV-doelman Gomes gaat af en toe naar een kerk in Amsterdam. Het geloof geeft ze een kader, een verklaring, ook voor het gegeven dat ze hun jeugd moeten opofferen. Bovendien vinden ze dat ze

de snelle, economische vooruitgang die ze dankzij het voetbal geboekt hebben veelal aan God te danken hebben, alsof ze uitverkorenen zijn. Vaak had hun oudere broer nog grotere talenten, maar moest die al vroeg gaan werken. Het zijn

allemaal, zonder uitzondering, de jongste zonen uit vrij arme gezinnen. Daarom zoeken ze naar een verklaring. Ze vertellen met trots met heel veel plezier over hun geloof, dat veel meer betekent dan bij voorbeeld over hun salaris.”

kocht als kleine jongen groente met zijn moeder in Fortaleza. Nu woont hij in een heel groot huis met zijn tante en zijn zoonkje van zes jaar, die als een baby het eten in de mond gestopt krijgt, maar ook vaak als een volwassen tolk naar de buitenwereld moet optreden.”

De spelers hebben allemaal te maken met een dubbel imago. Rial: „Dat

'Natuurlijk zitten er enfants terribles bij, maar die redden het niet meer in de huidige voetbalcultuur'

Carmen Rial, antropologe

wordt gecreëerd door de pers. In Brazilië worden ze vaak afgeschilderd als verwende consumenten, die hun eigen vaderland verloochenen en ook in Nederland schrijft de pers vaak over hun lastige karakters. Ik merkte dan ook dat het belangrijk was duidelijk te maken dat ik niet van de pers was.”

„Ik ontdekte tijdens mijn onderzoek dat het helemaal geen grote consumenten zijn. Een nieuwe auto

is de enige luxe die ze zichzelf gunnen. Maar in feite is hun leven heel barbaecus zoals hun vrienden die in Brazilië houden.”

„Bij PSV vertelden Alex en Gomes me dat ze vaak in een Spaans restaurant in Eindhoven eten, waar Romario en Ronaldo ook altijd kwamen. 'El Patio Andaluz'. Toen ik daar eens langs ging, zat Alex daar inderdaad, zoals bleek vrijwel iedere avond, met de tv aan, een simpel restaurant. Ze krijgen topsalarissen, maar wel in ruil voor hun jeugd. Van die opoffer-ring zijn ze zich bewust ja.”

„Natuurlijk zitten er *enfants terribles* bij, maar uiteindelijk redden die het niet meer in de huidige voetbalcultuur. De regels zijn te streng – geen minuut te laat komen, altijd in pak lopen buiten de training, geen shirts wisselen op het veld –, dat is echt rare voor een Braziliaan. Degenen die zich het beste aanpassen zijn de getrouwen, met kinderen.”

Maar Brazilië komt uiteindelijk altijd op de eerste plaats, zelfs bij de spelers die al op hele jonge leeftijd naar Nederland kwamen, zoals Leonardo met twaalf jaar. Rial: „Zo moest en zou Leonardo zijn knie in Brazilië laten opereren, ook al was zijn vriendin zwanger en in Nederland. Luciano gaf zijn bruiloftsfeest voor tweeduizend mensen op een voetbalveld in het binnenland van Brazilië. Hij had de helft van zijn stad uitgenodigd. Dáár is hij de held.”

Trouw zaterdag 1 maart 2008

Alkmaar, Enschede en Heerenveen willen WK-duels

ZEIST – Als Nederland de organisatie van het WK voetbal van 2018 krijgt toegewezen, stellen Alkmaar, Enschede en Heerenveen zich beschikbaar als speelstad. De drie gemeenten, de plaatselijke stadioneigenaren en de betrokken clubs lieten de KNVB gisteren weten de infrastructuur en de stadions zodanig aan te willen passen dat zij in 2018 voldoen aan de Fifa-normen voor het organiseren van WK-wedstrijden.

Erder maakten Amsterdam, Rotterdam en Eindhoven kenbaar dat zij bereid zijn het WK te huisvesten. In Amsterdam en Rotterdam zouden daartoe nieuwe stadions met een capaciteit van minimaal 70.000 toeschouwers worden neergezet.

Arnhem heeft de KNVB inmiddels laten weten dat uitbreiding van stadion Gelredome naar een capaciteit van 40.000 niet haalbaar is. Met delegaties van Breda, Groningen, Kerkrade en Utrecht wordt nog gesproken over de haalbaarheid van een mogelijke kandidatuur.

Nederland wil het WK van 2018 samen met België organiseren. Beide bonden hebben op 19 maart een informeel gesprek over de gezamenlijke kandidatuur met voorzitter Platini van de Europese voetbalunie. In november hoorde Fifa-voorzitter Blatter de plannen al aan.

'Real Madrid sjoemelt met vijftienjarige Braziliaan'

RIO DE JANEIRO – De Braziliaanse voetbalclub Vasco da Gama is naar de Fifa gestapt, omdat Real Madrid een vijftienjarige speler van de club zou hebben benaderd. Dat liet voorzitter Miranda gisteren weten. De Spaanse topclub heeft volgens Miranda zijn zinnen gezet op het Braziliaanse talent Philippe Coutinho.

„Real probeert de wet te omzeilen door zijn vader een baan aan te bieden en zo de speler naar Spanje te halen”, aldus Miranda. Volgens de regels van de wereldvoetbalbond zijn transfers alleen toegestaan van spelers ouder dan achttien jaar.

Russisch onderonsje in finale tennistoernooi Dubai

DUBAI – Svetlana Koeznetsova heeft zich gisteren geplaatst voor de finale van het tennistoernooi in Dubai. De als tweede geplaatste Russische was in de halve eindstrijd te sterk voor de Servische Jelena Jankovic. Na het verlies van de eerste set (5-7) trok Koeznetsova de partij naar zich toe (6-4 6-3). De Russin ontmoet in de eindstrijd haar landgenote Elena Dementjeva, die in de andere halve finale tegen Francesca Schiavone uit Italië ook alleen de eerste set moest afstaan: 5-7 7-5 6-2. Schiavone schakelde donderdag nog de als eerste geplaatste Belgische Justine Henin uit.

Tafeltennisfederatie remt uitocht Chinezen af

GUANGZHOU – De internationale tafeltennisfederatie heeft de uittocht van Chinese spelers en speelsters aan banden gelegd. Geboren Chinezen mogen voortaan niet meer voor een nieuw land uitkomen als ze ouder zijn dan 21. Dat geldt voor de WK's en de wereldbeker, maar niet voor de Olympische Spelen. Spelers onder de 15 jaar moeten drie jaar wachten voordat ze hun nieuwe vaderland mogen representeren. Tussen de 15 en 18 jaar is dat vijf jaar en tussen de 18 en 21 zeven jaar. De regels moeten voorkomen dat de ontwikkeling van de sport in landen buiten China stagneert.

Trouw zaterdag 1 maart 2008

Voetbal Beoogd bondscoach

Het voortraject van Van Marwijk overtuigt niet

Zijn tweede periode bij Feyenoord is voor Bert van Marwijk geen overtuigend voortraject naar het bondscoachschap. En er zijn meer kanttekeningen te plaatsen bij de keuze van de KNVB.

Henk Hoijtink

De beoogde nieuwe bondscoach stond donderdagavond weer herhaaldelijk stampvoetend langs de lijn in De Kuip, of hij hief zijn armen in onbegrip ten hemel. Zo is hij onderhand uit te tekenen, Bert van Marwijk. Het ging in de kwartfinale van het bekertoernooi tegen FC Zwolle (2-1) met Feyenoord niet zoals gewenst, of afgesproken – en een uitzondering kan dat dit seizoen bepaald niet worden genoemd.

Hoe vaak heeft Van Marwijk al niet geklaagd dat Feyenoord slap en ongeconcentreerd aan een wedstrijd begon? Het mag toch óók tot zijn taak worden gerekend om zijn ploeg adequaat voor te bereiden. Tekend waren donderdag de woede-uitbarstingen van doelman Timmer, tot radeloosheid gedreven door zijn zwakke verdedigers. De repeterende gebaren tonen bovenal dat de trainer noch zijn ervaren doelman grip krijgt op Feyenoord, dat zich voortsleept op het schema van het voorgaande donkere seizoen, met slechts twee puntjes meer in dit stadion.

Het is voor Van Marwijk (55) geen overtuigend voortraject naar het bondscoachschap, terwijl bij zijn kandidatuur daarvoor al op voorhand kanttekeningen waren te plaatsen. Zo heeft Van Marwijk geen omvangrijk cv. De KNVB wilde als opvolger van de overvaren Van Basten, die na het EK van komende zomer terugreedt, een bondscoach met internationale ervaring. Over de vraag of Van Marwijk daaraan voldoet, valt te twisten. Nadat de oud-aanvaller relatief laat, op 45-jarige leeftijd, als trainer terugkeerde in het profcircuit, diende hij drie clubs: Fortuna, Feyenoord (van 2000 tot 2004 en dit seizoen) en Borussia Dortmund.

Zwaarder dan zijn periode in Duitsland weegt, gelet op het criterium van de voetbalbond, de enige prijs die Van Marwijk won: de Uefa Cup, met Feyenoord in 2002. Daaraan kleefte het verhaal dat enkele ervaren spelers destijds uiteindelijk méér dan de trainer de richting aangaven. Zij werden aangevoerd door Van Hooijdonk, die met trefzekere vrije trappen een onuitwisbaar aandeel in het succes had. Toch mag Van Marwijk in dezen niet te kort worden gedaan. Hij had hoe dan ook een rol in de uitzonderlijke triomf. Hij is de laatste trainer die met een Nederlandse club een Europese prijs veroverde, en dat zal hem niet snel worden nagedaan.

KNVB-directeur Kesler erkent dat hij weinig keuze had

De onderhandelingen met Bert van Marwijk als de nieuwe bondscoach verkeren volgens KNVB-directeur Henk Kesler in de laatste fase. „Er zijn nog enkele kleine onefenheden die wat tijd vergen. Maar wij gaan ervoor. Dat moet je ook doen als je eenmaal je keuze hebt bepaald.”

Op het aanhoudend moeilijke onderstandigheden bij Dortmund goed gedaan.” Kesler erkent dat hij weinig keuze had. Door een clause in zijn contract is Van Marwijk de enige Nederlandse trainer die zijn club is los te waken. Evenals voor de benoeming van Marco van Bas-

Mede met dank aan zijn beschaafde uitstraling, voor de KNVB misschien wel zijn voornaamste pluspunt, heeft Van Marwijk de naam een bouwende trainer te zijn – meer een clubcoach die door dagelijkse arbeid op het trainingsveld geduldig progressie kan boeken. Die reputatie vestigde hij vooral in Sittard en Dortmund, waar hij zich door financiële nood nauwelijks van de wijs liet brengen. Maar bij Feyenoord kon Van Marwijk in zijn eerste periode een verval in de competitie nimmer voorkomen en nu komt een nieuw project na een grondige renovatie niet of nauwelijks van de grond.

Rentree schoonzoon Van Bommel in Oranje onwenselijk

Van Marwijk had de hand in de aankopen vóór dit seizoen, zoals Makaya en Van Bronckhorst: gerenommeerde spelers, maar geen types die bij tegenslag de rug rechten. Als verzachtende omstandigheid mocht gelden dat Feyenoord in finaal zware tijden beperkt was in zijn keuzes. Maar in de winterstop gaf Van Marwijk zijn fiat aan de komst van Land-

zaat, een minder getalenteerde kopie van Van Bronckhorst, waardoor Feyenoord nóg meer van hetzelfde biedt. Dat gaf te denken. In zijn nieuwe baan wordt van Van Marwijk bij uitstek verwacht dat hij spelers selecteert en opstelt op basis van elkaar aanvullende kwaliteiten.

En dan is er nog zijn relatie met schoonzoon Mark van Bommel, die onder Van Basten niet meer voor Oranje wil uitkomen. Een familiale band is niet per definitie een probleem, maar Van Bommel is onderhand een geval apart. In de staf van Oranje wordt ervan uitgegaan dat menige international straks moeite zal hebben met een eventuele terugkeer van Van Bommel, die vorige week zijn duistere zijde in dienst van Bayern München opnieuw belichtte met een vulgair gebaar tegen een scheidsrechter. Door zijn gedrag, dat in een spekersgroep splijtend kan werken, zou een rentree zeker aan de hand van zijn schoonvader onhandig zo niet onwenselijk kunnen zijn.

Voorlopig is het stil rond de onderhandelingen met Van Marwijk. Er is volgens KNVB-directeur Kesler nog sprake van 'kleine oneffenheden'. Als onoverkomelijk schat hij ze niet in. Onderwijl rijst de vraag of de KNVB niet beter af zou zijn, als ze dat wél zouden blijken te zijn.

Van Marwijk is de laatste trainer die met een Nederlandse club een Europese prijs veroverde.

FOTO ED OUDENAARDEN, ANP

smeets

Een leuke renner, gevangen in een smerig machtsspel

Stel je bent profwielrenner, je hebt een behoorlijk sterk geweten en bent redelijk thuis in de keiharde en soms niets ontziende wielerveereld van deze tijd.

Stel je hebt de afgelopen maanden hard getraind, omdat je weet dat je wellicht nog beter kunt. Je staat met beide benen in de wielerveereld, schuwt het avontuur bepaald niet, bent voorzichtig in je chemische ondersteuning, luistert naar wat je ploegleider je vertelt en denkt dat je toch onafhankelijk bent. Dat je een fraai beroep uitoefent, dat weliswaar eindig zal blijken te zijn, maar dat je in staat stelt een goede tien jaar van je jonge leven met plezier uit te oefenen.

Stel je voelt dat dit seizoen jouw doorbraakjaar zal zijn. Je voelt de samengebundelde kracht al en het finishdoek krijgt fraaie kleuren in je dromen. Stel je bent in staat te gaan doen wat je denkt dat je kunt. Stel dat je geestelijk sterk bent en weet wat het lijf moet gaan doen.

Dan wil je opstappen in bepaalde wedstrijden. Je wilt graag Parijs-Nice rijden, je gaat voor de Ardennen-klassiekers, je last een rustperiode in mei in en zet in juni alles op de voorbereiding voor de Tour.

En dan hoor je, op een natte avond, als je net van een lange training thuiskomt, dat jouw ploeg helemaal niet welkom is in die wedstrijden. Dat jouw ploeg eigenlijk nergens welkom is. Wat heb jij de wereld misdaan dat dit 'neen' moest klinken?

Je weet het niet en raakt in verarring. Je traint nog wel, maar waarvoor eigenlijk? Waar mag je straks nog wél opstappen?

Je houdt je aan alle eisen van deze (wielert)ijd. Je vult je gezondheids-

KNVB wil drie topklassen voor amateurs

ZEIST – De KNVB wil in het seizoen 2009-2010 bij de amateurs van start gaan met drie topklassen. Dat staat in de eindrapportage 'Optimalisering voetbalpiramide amateurvoetbal'. Het doel van de topklassen is om het verschil tussen het betaald voetbal en het amateurvoetbal kleiner te maken. De onderste clubs uit de eerste divisie kunnen nu niet degrade-

ren. Dat verandert bij de invoering van de topklassen. Het bestuur amateurvoetbal neemt op 17 maart een beslissing over de aanbevelingen. Uiteindelijk neemt de algemene vergadering amateurvoetbal op 31 mei bij monde van zestig afgevaardigden de finale beslissing. Veel amateurclubs uit de hoofdklassen zijn tegen de geplande veranderingen.

paspoort in, je laat precies weten waar je gaat en staat, je staat onder controle van wel drie artsen, je roozoit niet buiten de pot, je geloof in jezelf, je kunt hard fietsen en je voelt je rottig.

Toch ben je nergens gewenst, omdat je lid van de Kazakse ploeg Astana bent, een *equipo non grata*. Je kijkt naar de televisie en ziet reportages over oorlogen tussen een wereldbond en organisatoren. Je leest artikelen waarin wordt beweerd dat jouw sport één grote chaos en op sterven na dood is.

Mensen om je heen hebben compassie met je, want je had zo'n leuke toekomst in wat eerst een hobby was. En ze beginnen ook steeds over UCI en ASO en gebruiken termen als macht en politiek gedraai. Je ziet op de tv sportbestuurders die het niet meer weten en je hoort je eigen managers over rechtszaken en bodemprocedures praten.

Je traint, verzorgt jezelf goed en je wilt zo graag. Je wilt de wereld laten zien dat je niets op hebt met dat gedoe. Maar de jouw omringende wereld kenmerkt zich door onkunde, kleinburgerlijkheid en bovenal wurgende arrogantie. Je neemt je voor morgen nog harder te gaan trainen, maar waarvoor eigenlijk? Zo ongeveer moet Koen de Kort zich vandaag voelen, als met de Omloop Het Volk het seizoen van start gaat. Een leuke, hardwerkende, talentvolle wielrenner. Gevangen in een smerig machtsspel van domme, op geld en macht beluste mensen die voortdurend roepen het goed met de sport voor te hebben. Ik heb te doen met Koen. En al die andere wielrenners die speelbal geworden zijn.

Mark Smeets

uitslagen

BADMINTON
Mülheim an der Ruhr. Duits Open. Mannen, kwartfinales: Shon Seung Mo (Zko) - Pang (Ned) 15-21 21-10 21-19.

TAFELTENNIS
Guangzhou (Chn). WK landenteams. Mannen, kwartfinales: Hongkong - Roemenië 3-1, Japan - Taiwan 3-0, China - Tsjechië 3-0, Zuid-Korea - Duitsland 3-1.

Vrouwen, strijd om vijfde tot en met achtste plek: Nederland - Hongarije 1-3. Nouwen - Toth 0-3 (3-11 5-11 4-11), Creemers - Pota 1-3 (4-11 11-7 5-11 7-11), Li Jiao - Lovas 3-1 (8-11 11-4 11-5 11-9), Creemers - Toth 1-3 (4-11 6-11 14-12 5-11). Halve finales: China - Hong Kong 3-0, Singapore - Japan 3-0.

TENNIS
Acapulco. Mannen. Kwartfinales: Nalbandian (Arg/1) - Starace (Ita/8) 6-3 6-3, Acasuso (Arg) - Granollers (Spa) 7-6 (2) 6-3, Horna (Per) - Calleri (Arg) 6-4 3-6 6-3, Almagro (Spa) - Massa (Chi) 4-6 6-3 6-3. Acapulco. Vrouwen. Kwartfinales: Kanepi (Est/7) - Cirstea (Roe) 6-2, 4-6 7-6 (6), Craybas (Vst) - Benesova (Tsj) 6-4 6-1, Cornet (Fra/2) - Korititseva (Oek) 6-4 6-0, Pennetta (Ita/1) - Gallovits (Roe/8) 7-6 (4) 6-0. Memphis. Mannen. Tweede ronde: Bjorkman (Zwe) - Querrey

(Vst/5) 6-4 4-6 7-6 (4), Roddick (Vst/1) - Fish (Vst) 6-4 6-2. Kwartfinale: Darcis (Bel) - Becker (Dui) 6-1 6-0.

Memphis. Vrouwen.
Kwartfinales: Davenport (Vst/4) - Wozniacki (Den/6) 6-0 6-2, Govortsova (WRU/5) - Goerges (Dui) 7-6 (5) 6-2, Erakovic (NZI) - Koediarvtseva (Rus) 4-6 6-3 6-3. Halve finales: Govortsova - Peer (Isr/3) 6-3 3-6 6-4. Zagreb. Mannen. Halve finales: Stachovskij (Oek) - Bolelli (Ita) 6-4 6-4, Ljubicic (Kro/1) - Ancic (Kro) 7-6 (2) 6-4. Dubai. Vrouwen. Halve finales: Koeznetsova (Rus/2) - Jankovic (Ser/4) 5-7 6-4 6-3, Dementjeva (Rus/8) - Schiavone (Ita) 5-7 7-5 6-2.

WIELERENNEN
Ronde van Valencia. Vierde etappe, Naquera - Naquera: 1. Lorenzetto (Ita) 175,6 km in 4.15.00, 2. Florencio (Spa), 3. Pozzato (Ita), 4. Ballan (Ita), 5. Vazquez (Spa), 6. Gutierrez (Spa), 15. Elitink, 23. Moerenhout 0.14, 41. Eljzen, 49. Clement, 57. Ten Dam 0.33, 65. Dekker 0.38, 74. Flens 1.00. Algemeen klassement: 1. Plaza (Spa) 16.41.55, 2. 4-6 7-6 (6), Craybas (Vst) - Benesova (Tsj) 6-4 6-1, Cornet (Fra/2) - Korititseva (Oek) 6-4 6-0, Pennetta (Ita/1) - Gallovits (Roe/8) 7-6 (4) 6-0. Memphis. Mannen. Tweede ronde: Bjorkman (Zwe) - Querrey